

ВЕЉКО М. ДЕЛИБАШИЋ*

Адвокат

Београд

УДК 3443.13:316.774

Прегледни рад

Примљен: 02.11.2018

Одобен: 30.11.2018

Страна: 141-151

ПРЕТПОСТАВКА НЕВИНОСТИ И МЕДИЈИ

Сажетак: Након уводног дела, у раду се одређује појам претпоставке невиности уз констатацију да она представља неизоставну гаранцију у односу на положај окривљеног. Наглашава се да је она једно од основних права окривљеног, и да је њено дејство вишеструко, односно да је повезана се основним начелима кривичног процесног права, пре свега са начелом *in dubio pro reo*, као и са теретом доказивања који је на тужиоцу. Затим се указује да је обавештавање грађана путем штампе о току поступка и појединим кривичним стварима потребно и дозвољено, али је нужно да се оно врши објективно и без прејудуцирања кривице оптуженог и судске одлуке. У наставку се наводе одредбе прописане у циљу заштите претпоставке невиности које се налазе у прописима који регулишу рад новинара. Затим се наводи могућност укидања пресуде која би била резултат повреде претпоставке невиности уз навођење правног основа за изјављивање жалбе. На самом крају рада се анализира решење које је постојало у Законику о кривичном поступку из 2006, док се у закључку износе ставови о последицама повреде претпоставке невиности и могућим решењима у циљу заштите ове претпоставке.

Кључне речи: претпоставка невиности, правично суђење, права окривљеног, кривица, некривица, виност, невиност

Увод

Претпоставка невиности представља један од основних гараната положаја окривљеног у кривичном поступку и саставни елемент права на правично суђење. Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода (ЕКЉП) предвиђа да ће се „свако ко је оптужен за кривично дело сматрати невиним, док се на основу закона не докаже његова кривица“ (члан 6. став 2). На сличан начин претпоставка невиности је формулисана и чланом 11. Универзалне декларације о правима човека, као и чланом 14. став 2. Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Поред тога претпоставку невиности прописује Устав Републике Србије (члан 34. став 2) и Законик о кривичном

* veljkodelibasic@mts.rs; + 381 64 1100-761

поступку (члан 3). Упркос наведеним прокламацијама и значају који се у теорији придаје претпоставци невиности, свакодневни текстови у штампи који помињу „учиниоце кривичних дела“, фотографије осумњичених као и снимци „спектакуларних хапшења“ уз непримерене коментаре намећу питање практичног значаја и поштовања ове претпоставке (Бајовић, 2008: 194-195). При томе се мора имати у виду чињеница да претпоставка невиности истовремено подразумева да се поштују основна начела и неки важни институти кривичног процесног права, као и да се изјавама, без обзира на то од кога потичу такве изјаве, ово право не сме повредити. Такође, важно питање је да ли се изјавама којима је повређена претпоставка невиности а које преносе медији утиче на орган поступка и да ли због таквог притиска орган поступка може повредити неко од основних начела кривичног поступка или погрешно применити неки институт кривичног процесног права, чиме би, у крајњој линији, повредио и претпоставку невиности.

Одређивање појма претпоставке невиности

Деценијама је претпоставка невиности у нашем Законнику о кривичном поступку била регулисана на нешто другачији начин него што је то сада. Та претпоставка је била правнотехнички формулисана као претпоставка некривице, па се тако утврђивало да "нико не може бити сматран кривим за кривично дело док не буде утврђено правноснажном одлуком надлежног суда". У теорији се понекад истицало како се не може презумпција невиности изводити из једне одредбе у којој се реч невиност и не помиње. Ово схватање је превиђало да су у језичком смислу појмови виност и кривица синоними, па је сходно томе, опет у језичком смислу, потпуно исто значење и њихових опозита - невиност и некривица, с тим да је у уобичајеном говору реч невиност прилично уобичајена, док је реч некривица неуобичајена и практично се не употребљава, иако је реч кривица сасвим јасног значења и има широку језичку, па и правну употребу. Другим речима, логички и језички је потпуно једнако значење када се неко сматра невиним и када се не сматра кривим. Ипак није спорно да је јасније значење претпоставке невиности која се формулише у позитивном облику, као и да у том случају она има и нешто позитивнију симболичку конотацију и психолошко значење за окривљеног. Такво решење је оправдано и са становишта међународноправних правила, јер се у свим релевантним актима те врсте претпоставка невиности дефинише на позитиван начин, као право лица да се сматра невиним (Шкулић, 2007, 41-42).

Претпоставка невиности представља неизоставну гаранцију у односу на положај окривљеног у било којој савременој и демократској кривичној процедури. У теоријском смислу се она може схватити на различите начине, почев од њеног поимања у правнотехничком смислу према коме је у питању једна оборива правна претпоставка чија је основна улога да се одреди на коме лежи терет доказивања супротног, па до њеног дефинисања као важног сегмента права на одбрану окривљеног. Процесно и правно дејство претпоставке неви-

ности је вишеструко, па је тако и њен садржај комплексан. Она је једно од основних права окривљеног, који дакле, има право да се сматра невиним све док се евентуално његова кривица не утврди правноснажном судском одлуком. Право окривљеног да се сматра невиним важи како у односу на кривични поступак који се против њега води односно у погледу актера тог поступка, тако и у односу на јавност и сва друга лица, која нису актери кривичног поступка. Претпоставка невиности представља процесни механизам за ослобађање окривљеног од терета доказивања сопствене невиности. Тиме се истовремено на онога ко тврди супротно пребацује терет доказивања евентуалне кривице окривљеног, а то је овлашћени тужилац. Она је, такође, једна од најважнијих уставних и међународноправних гаранција окривљеног, у оквиру корпуса одредби које се односе на витална права и слободе човека. Поред тога, она представља и важан елемент права на правично суђење (Шкулић, 2014: 124-126).

Испуњавајући своје међународне обавезе и конкретизујући уставне гаранције законодавац Законом о кривичном поступку експлицитно прописује (члан 3) да се свако сматра невиним све док се његова кривица за кривично дело не утврди правноснажном одлуком суда. Такође, прописује и дужност за државне органе и друге органе и организације, средства јавног обавештавања, удружења и јавне личности да се придржавају овог правила, као и да својим јавним изјавама о окривљеном, кривичном делу и поступку не повређују права окривљеног. Из овакве формулације произлази да право окривљеног да се сматра невиним важи како у односу на кривични поступак који се против њега води, односно у погледу актера тог поступка, тако и у односу на јавност и сва друга лица, која нису актери кривичног поступка. Она, такође, представља процесни механизам за ослобађање окривљеног од терета доказивања сопствене невиности. Тако је претпоставка невиности повезана и са теретом доказивања, па је природно што је законодавац прописао да је терет доказивања оптужбе на тужиоцу (члан 15. став 2. ЗКП). Поред тога, претпоставка невиности представља и важан елемент права на правично суђење.

Као важан елемент права на правично суђење претпоставка невиности се доводи у везу и са другим основним начелима кривичног процесног права. Тако је она блиско повезана и са начелом *in dubio pro reo* које се своди на потребу да се у сумњи увек узме решење које је повољније за окривљеног. Наиме, расположива доказна средства некада не могу бити довољна, односно могуће је да суд и након извођења свих доказа који су објективно могли да буду изведени остане само у сумњи, тј. не успе да стекне убеђење у постојање или непостојање одређених чињеница. Ни најидеалније извођење доказа и најсавесније поступање суда, као ни примена најсавременијих доступних доказних техника, само по себи не мора увек и у сваком случају да буде довољно за утврђивање пуне истине у кривичном поступку и отклањање сваке разумне сумње код суда, али и других актера кривичног поступка. Без обзира на развој савремених техника које имају своју примену и приликом утврђивања чињеничног стања у кривичном поступку он не мора увек да резултира елиминисањем сваке сумње и стицањем чврсте убеђености већ је могуће да неке чињенице остану само дубиозног карактера. Тада је правило да те чињенице, у погледу којих је суд

остао у сумњи, треба тумачити у корист окривљеног, што се заснива пре свега на елементарној правичности, јер би супротно тумачење било очигледно неправично (Стојановић и др, 2018: 283).

За исход кривичног поступка, чији је циљ да нико невин не буде осуђен, па тек онда да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка, далеко је најопасније ако је претпоставка невиности повређена од стране органа поступка у било којој фази поступка, него ако се у медијима повреди нечије право. Наравно, ова констатација стоји само ако орган поступка, тј. људи који спроводе поступак (полицајци, тужиоци и судије) не подлегну притисцима које медији могу да направе, што у пракси понекад није случај. С тим у вези, као пример може послужити чувена афера са вакцинама, где је под притиском јавности покренут поступак против више лица иако је увидом у чињенице било јасно да се не ради о кривичном делу (предмет Вишег суда у Београду, Посебно одељење К По1 број 18/12). Након покретања поступка С. М. А је у медијима сатанизована па је то био разлог да се поступак прошири и на њу!? Посебан парадокс је чињеница да јој је истражни судија одредио притвор "да не би ометала поступак", иако је пре тога поступак вођен пуна три месеца у ком периоду она није уопште показала ни најмању индикацију да ће на било који начин ометати поступак, напротив, уредно се одазвала позиву суда. Оно што у том случају посебно забрињава је чињеница да су сви медији, одмах након њеног уласка у зграду Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал, пре него што је и почела да износи одбрану, објавили да јој је истражни судија одредио притвор. Очигледно је да је истражни судија у овом случају поступао по диктату медија, јер је поступак окончан одбијајућом пресудом након што је тужилаштво одустало од оптужнице.

Слобода говора и претпоставка невиности

Обавештавање грађана путем штампе о току поступка и појединим кривичним стварима потребно је и дозвољено, али је нужно да се оно врши објективно и без прејудуцирања кривице оптуженог и судске одлуке. Начело јавности је једно од основних начела кривичног поступка и мора се, као у осталом и свако друго основно начело кривичног поступка, максимално поштовати. Јавност кривичног поступка се огледа у праву сваког грађанина, не само странака већ и других лица која иначе нису директно и витално заинтересована за исход поступка, да присуствују суђењу, као и да о поступку буду обавештена и средствима јавног информисања. Поред непосредне јавности, када лица присуствују процесним радњама, постоји и посредна јавност, до које долази захваљујући давању публициитета спроведеним радњама у кривичном поступку, посредством средстава јавног информисања (Стојановић и др, 2018: 285).

Слобода мишљења и говора, односно право на јавно изношење мишљења је изузетно важно право у демократском друштву и у правној држави.

Ипак, слобода говора има и своје границе. Њоме се не смеју повређивати права других. Како окривљени има право да се сматра невиним док се супротно евентуално не утврди правноснажном одлуком суда, слобода говора не подразумева и кршење претпоставке невиности. Поред тога, постоје сасвим легитимно и у демократском друштву и у правној држави, нека кривична дела која су вербални деликти, почев од увреде, па преко клевете (која је код нас неоправдано декриминализована), све до неких веома тешких кривичних дела, као што је јавно подстицање на извршење тешких кривичних дела, попут тероризма или ратних злочина (Шкулић, 2018: 26-27). С тим у вези треба рећи и да је Европски суд за људска права у више предмета истакао да у извештавању о случајевима који су у току, штампа не сме да прекорачи границе неопходне за очување права на правично суђење, чак и када изјаве не потичу од званичника у систему правосуђа (Илић и др, 2012: 64).

Тиме се долази до питања, да ли је формално прецизирање да се у конкретном случају ради о осумњиченом или окривљеном, уз навођење пуног имена и презимена одређеног лица, довољно да се сматра да је уважена претпоставка невиности. Новине су пуне сензационалних и крупних наслова попут "приведени пљачкаши", "пронађене убице", "откривени разбојници", "раскринкана мафија" и слично, да би се касније у тексту прецизирано да се ради о лицима за која се сумња да су извршила крађу, разбојништво, убиство, итд. Само прецизирање да се ради о окривљеном или осумњиченом, читаоцима не значи пуно, с обзиром на то да је прецизно разликовање ових појмова обично познато само правницима. За читалачку публику довољно је поменути име одређеног лица уз одређено кривично дело, да би се за широку јавност случај сматрао расветљеним и решеним, иако против тог лица кривични поступак у том тренутку често и није формално покренут. Чак и ако се касније пред судом не би доказала његова кривица и поступак се заврши ослобађајућом пресудом, то лице заувек остаје „жигосано“, с обзиром да у савременом друштву моћ медија несумњиво претеже над сваком другом моћи. Да ситуација буде још парадоксалнија, у таквој ситуацији, по правилу, јавност не би кривица новинаре због изношења непроверених и предухитрених информација, већ судове због доношења ослобађајуће пресуде (Бајовић, 2008: 198).

Такође се поставља питање може ли се говорити о кршењу претпоставке невиности ако је дотично лице касније правноснажном пресудом оглашено кривим, односно може ли се логички говорити о кршењу претпоставке која је касније законито оборена. У пракси су ретке ситуације да лице које је правноснажном пресудом оглашено кривим, дакле у погледу кога је оборена претпоставка невиности, касније оспорава "неприкладно извештавање медија" којим му је ова претпоставка доведена у питање. Имајући у виду да се не предвиђају санкције за кршење претпоставке невиности већ се само прокламује дужност њеног поштовања, могао би се заступати и став да је реч о моралној, али не и о правној обавези. Истовремено се намеће питање може ли се уопште говорити о моралној дужности, с обзиром да кршење претпоставке невиности, у смислу јавног медијског осуђивања лица у погледу кога није донета правноснажна пресуда, не повлачи осуду јавности. Већа је вероватноћа да би у таквој ситуа-

цији револт грађана управо изазвало кажњавање новинара, што би се тумачило као велики атак на слободу медија. Сходно томе, намеће се питање на који начин лице које тврди да му је повређена претпоставка невиности може остваривати своја права, као и да ли је уопште могуће санирање учињене повреде? Посебан проблем настаје у случају када је против тог лица касније донета осуђујућа пресуда, што је много чешћи исход у пракси. У том случају, о кршењу претпоставке невиности током кривичног поступка се обично и не говори, јер се "на крају крајева" ради о учиниоцу кривичног дела. Али акценат је управо на томе да ли је и колико то кршење претпоставке невиности од стране медија, допринело његовој осуди и тежини санкције. Да ли након доношења правноснажне пресуде осуђени може, и на који начин, захтевати да се констатује и исправи повреда претпоставке невиности учињена током кривичног поступка и у коликој мери је то кршење утицало на његово право на правично суђење (Бајовић, 2008: 199-200)? Тако нешто тешко је проценити и одредити, а самим тим и регулисати. Из праксе Европског суда за људска права произлази да чињеница да је лице правноснажно осуђено не негира његово право на претпоставку невиности, док је Препоруком Савета Европе истакнуто да се лицу мора омогућити право на ефикасну судску жалбу, у случају да је изношење информација изазвало кршење његовог права на правичан поступак, чија је саставна компонента претпоставка невиности. (Бајовић, 2008: 209).

Новинари и претпоставка невиности

Закон о јавном информисању посвећује дужну пажњу заштити претпоставке невиности. У циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико се у медију не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда (члан 73). Овај закон, такође, прописује (члан 74) да се информације из кривичног поступка који је у току могу објавити ако су изнете на главном претресу или ако су прибављене или ако су могле бити добијене од органа јавне власти на основу закона којим се уређује приступ информацијама од јавног значаја. Лице на које се односи информација чије је објављивање у складу са овим законом забрањено, а које због њеног објављивања трпи штету, има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете у складу са општим прописима и одредбама овог закона, независно од других средстава правне заштите која том лицу стоје на располагању у складу са одредбама овог закона (члан 112). По захтеву тужиоца суд налаже одговорном уреднику да правноснажну пресуду објави без коментара и без одлагања, о свом трошку, а најкасније у другом наредном броју новина, односно у другој наредној радио или телевизијској емисији од дана када је пресуда постала правноснажна (члан 120).

Упутства и смернице садржане у Кодексу новинара Србије, такође воде рачуна о претпоставци невиности. Иначе, Удружење новинара Србије и Независно удружење новинара Србије су донели овај кодекс као етички стандард

професионалног поступања новинара, према којем је дужност новинара да следе професионалне и етичке принципе садржане у њему и да се супротставе притисцима да те принципе прекрше. У складу са овим кодексом новинар је дужан да поштује правило претпоставке невиности и не сме никога прогласити кривим до изрицања судске пресуде. Оваква формулација није сасвим добра, јер, с једне стране, претпоставка невиности важи до правноснажности пресуде којом се утврђује нечија кривица, а, с друге стране, ако би се применило искључиво језичко тумачење, дошло би се до закључка да је новинар тај који некога може да прогласи кривим након изрицања неправноснажне судске пресуде.

Иначе, у складу с овим кодексом, медији су дужни да поштују право претпоставке невиности и да штите приватност и идентитет осумњиченог или учиниоца, чак и у случају признања кривице. Заштита приватности и идентитета подразумева не само заштиту имена (означавање осумњиченог иницијалима), већ и заштиту других података који би могли да упуте на његов идентитет: фотографија, адреса, опис изгледа, брачно стање, социјални статус, припадност некој групи, имена суседа, рођака и пријатеља. Жртве и осумњичени често нису свесни моћи медија. Новинар је обавезан да то узме у обзир, те да не злоупотребљава незнање својих саговорника. Уколико жртва неког кривичног дела пристане на разговор, новинар не сме да на основу тог разговора открије идентитет жртве или евентуалног учиниоца. Ако извештава о учињеном кривичном делу, новинар мора да буде на опрезу да, у разговору с евентуалним сведоцима, не обелодани идентитет жртве, односно идентитет и право на претпоставку невиности осумњиченог. Новинар мора да има у виду могућност злоупотребе и манипулације којима могу да га изложе тобожње жртве одређених кривичних дела.

Поред Закона о јавном информисању и Кодекса новинара Србије, треба рећи да и Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга који је донело Регулаторно тело за електронске медије обавезује телевизијске и радио станице да поштују претпоставку невиности (члан 29 и 31). Имајући све ово у виду, може се рећи да, поред Устава Републике Србије и Законика о кривичном поступку, и прописи који се непосредно односе на медије прописију обавезу поштовања претпоставке невиности, али се, такође, мора констатовати и чињеница да се та овавеза у многим случајевима не поштује.

Право новинара на слободу изражавања и право јавности да буде информисана о питањима од јавног интереса морају бити у равнотежи са правом на приватност свих особа којих се нека информација тиче и правом на правично суђење окривљеног. Ова равнотежа представља полазну основу свих одлука које је Европски суд за људска права донео поводом представки које су подношене ради заштите ових права гарантованих Конвенцијом о заштити основних људских права и слобода. У случају Хајнал против Србије, суд је у образложењу пресуде навео да се против подносиоца води шест кривичних поступака што му је узео као отежавајућу околност приликом изрицања казне. Међутим, Европски суд за људска права је утврдио повреду претпоставке не-

виности и нагласио да се члан 6. став 2. крши уколико се у некој судској одлуци одражава став да је лице против кога се води кривични поступак криво пре него што је његова кривица доказана у складу са законом. Исти став је суд заузео и у предмету Станимировић против Србије у којем је подвучено да само правноснажна осуда неког лица може бити узета као отежавајућа околност приликом неког будућег изрицања пресуде (Тинтор, 2018: 354-355).

Пресуда и претпоставка невиности

Кршење претпоставке невиности у одређеној мери утиче на ток и исход судског поступка, па је за окривљеног од суштинског значаја отклањање штетних последица коју је повреда права проузроковала у поступку. Њему ништа не значи што ће остварити новчану накнаду или што ће се објавити одлуке, уколико пресуда за коју је утврђено да је настала као резултат кршења права на претпоставку невиности опстане у правном поретку. Због тога би утврђено кршење претпоставке невиности морало имати за последицу понављање кривичног поступка (Тинтор, 2018: 349).

Да би била коришћена као основ за жалбу потребно је да повреда претпоставке невиности, ма од кога потицала и ма када је током поступка или у вези с поступком настала, у пресуди даје ефекте, тј. да суд пресуду аргументује директно или индиректно се ослањајући на њене манифестације. То се може догодити на два начина. Ако је повреда претпоставке невиности настала у току главног претреса, ако потиче од суда и ако је била од одлучујућег утицаја на доношење законите и правилне пресуде, радило би се о релативно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 3. Законика о кривичном поступку. Ако је повреда настала ван главног претреса, или током главног претреса, али не од стране суда, а у разлозима пресуде се суд на њу посредно или непосредно ослања, радило би се о релативно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2, јер би свако позивање или афирмативно асоцирање на изјаве које повређују претпоставку невиности чинило у знатној мери противречним разлоге о чињеницама које су предмет доказивања (Илић и др, 2012: 63).

Ефикасна заштита претпоставке невиности

За грађане који имају својство окривљеног у кривичном поступку нема никакав значај оно право које је декларативно прописано без делотворног механизма заштите, односно ефикасне санкције која ће омогућити остваривање, тј. поштовање тог права. Намеће се питање, како ефикасно заштитити право окривљеног да се сматра невиним док се супротно не докаже правноснажном судском одлуком. Свако коме је нанета штета, може по општим правилима да тражи њену накнаду у парничном поступку. Поред тога треба имати у виду прекршајну одговорност као и неке додатне механизме санкционисања оних

који крше претпоставку невиности. С тим у вези, постоји предлог Адвокатске коморе Београда да се пропише ново кривично дело којим би се штитила претпоставка невиности. Поред тога, треба размислити о поновном увођењу решења које је постојало у Законнику о кривичном поступку из 2006. године.

Наиме, Управни одбор Адвокатске коморе Београда 3. јула 2018. поднео је Министарству правде Републике Србије иницијативу за измену Кривичног законика с предлогом да се уведе ново кривично дело којим би се криминализовала повреда нечијег права на претпоставку невиности. Приликом одлучивања о овом предлогу треба имати у виду начело легитимности кривичног права које пре свега значи да кривичноправна репресија и кривично право у целини морају у суштинском смислу бити оправдани и нужни, тј. чињеницу да кривично право треба да буде последње средство у заштити одређених вредности, односно у сузбијању криминалитета. Кривичноправну заштиту је потребно свести на неопходан минимум а користити друга адекватнија средства и мере за сузбијање понашања којима се нападају највреднија добра човека и друштва (Стојановић, 2017: 40). Такође, треба имати у виду и чињеницу да је Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. уведено кривично дело недозвољено јавно коментарисање судских поступака, које је избрисано изменама из 2012, а којим се покушала кривичноправна заштита претпоставке невиности. Ово кривично дело није дало очекиване резултате, па је било природно решење његово брисање из Кривичног законика.

Експанзија кривичног права, није добро решење за решавање проблема па из тог разлога треба прибећи другим механизмима. Једно од могућих решења је и оно које је предвиђао Законик о кривичном поступку из 2006. а који никада није целовито примењен па самим тим ни ово решење није имало прилику да се провери у пракси. Овај законик је прописивао да су државни органи, средства јавног информисања, удружења грађана, личности из јавног живота и друга лица дужни да се придржавају правила да ће се свако сматрати невиним док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда, а да ће орган поступка, који је тада био истражни судија, а данас је јавни тужилац, до завршетка истраге, односно председник суда након што је истрага завршена или после подношења непосредне оптужнице, по службеној дужности или на предлог странака, браниоца, оштећеног, односно његовог пуномоћника, лицу које повреди претпоставку невиности, изрећи јавну опомену, која се о трошку тог лица објављује у средствима јавног информисања (члан 3). Ако је дужност да се поштује претпоставка невиности прекршена на особито тежак начин, а нарочито ако из свих околности очигледно произилази да је то учињено ради утицања на суд и друге надлежне органе или у циљу проузроковања тешких последица по окривљеног или оштећеног, односно по друге учеснике кривичног поступка, физичком лицу се уз јавну опомену могла изрећи новчана казна до 150.000 динара, а правном лицу до 1.500.000 динара. У случају да се и након изречених мера прекрши дужност поштовања претпоставке невиности, физичком лицу се изрицала казна до 300.000 динара, а правном лицу до 3.000.000 динара. За свако следеће кршење ове дужности физичком лицу се могла изрећи новчана казна до 450.000 динара а правном до 4.500.000 динара,

уз могућност да се решење о кажњавању објави путем средстава јавног информисања о трошку кажњеног лица.

Закључак

Претпоставка невиности се састоји из више елемената. Она претпоставља да буду испуњена и у пуној мери испоштована основна начела кривичног процесног права, као и да буде остварено у пуној мери право на правично суђење, које укључује и "једнакост оружја" између странака током поступка. Такође, она захтева у пуној мери поштовање правила да је тужилац дужан да докаже оптужбу, као и то да окривљени не мора да доказује невиност, затим, максимално поштовање начела *in dubio pro reo*, као и поштовање свих осталих права која су окривљеном гарантована међународним прописима, Уставом Републике Србије, Закоником о кривичном поступку, другим законима и прописима. На крају, начело претпоставке невиности морају поштовати и новинари.

За исход кривичног поступка, чији је циљ да нико невин не буде осуђен, па тек онда да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка, далеко је најопасније ако је претпоставка невиности повређена од стране органа поступка у било којој фази поступка, него ако се у медијима некоректним извештавањем повреди нечије право на претпоставку невиности. Наравно, ова констатација стоји само ако орган поступка, тј. људи који спроводе поступак (полицајци, тужиоци и судије) не подлегну притисцима које медији могу да направе. Уколико се ипак догоди да они подлегну притиску медија, тада би морало да дође до примене института изузећа (судије, тужиоца или полицајца), односно ако није благовремено примењен тај институт да се укине осуђујућа пресуда и наложи понављање поступка који би био правичан а то подразумева да све време поступка буде поштована и претпоставка невиности.

Законик о кривичном поступку прописује претпоставку невиности, али је она декларативног карактера јер не постоји санкција за њено кршење. С обзиром на то да новинари некоректним извештавањем и поједини државни функционери неодговорним изјавама често повређују претпоставку невиности и на тај начин врше притисак на орган поступка који понекад резултира повредом претпоставке невиности учињеном управо од органа поступка што доводи до незаконитих или неправичних одлука, било би добро прописати одговарајућу санкцију. Иако постоје предлози да се прописивањем кривичног дела санкционишу понашања којима се повређује претпоставка невиности, боље решење би било оно које је већ постојало у Законнику о кривичном поступку из 2006, у коме се прописивало право органа поступка да новчано кажњава оне који повреде претпоставку невиности уз могућност да таква одлука буде објављена у медијима.

Литература:

1. Bajović, Vanja (2008): Pretpostavka nevinosti i sloboda štampe, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, Beograd.
2. Ilić, Goran i dr. (2012): *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd.
3. Stojanović, Zoran (2017): *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd.
4. Tintor, Jugoslav (2018): Zaštita pretpostavke nevinosti, *Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (evropski standardi i stanje u Srbiji) - krivičnopravni aspekt*, Zlatibor.
5. Škulić, Milan (2007), *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd.
6. Škulić, Milan (2014): *Krivično procesno pravo*, Beograd.
7. Škulić, Milan (2018): Efikasnost sudske zaštite i krivičnopravni instrumenti obezbeđenja, *Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (evropski standardi i stanje u Srbiji) - krivičnopravni aspekt*, Zlatibor.
8. Stojanović, Zoran, Škulić, Milan, Delibašić, Veljko (2018): *Osnovi krivičnog i krivičnog procesnog prava*, Beograd.

THE PRESUMPTION OF INNOCENCE AND THE MEDIA

Summary: After the introductory part, the paper determines the concept of the presumption of innocence, stating that it is an indispensable guarantee in relation to the defendant's position. It is emphasized that it is one of the fundamental rights of the defendant, and that its effect is multiple, that is, it is linked to the basic principles of criminal procedure law, first of all with the principle of *in dubio pro reo*, as well as with the burden of proof which is on the prosecutor. In addition, it is pointed out that informing citizens through the media about the course of the proceedings and certain criminal matter is required and allowed, but it is necessary that it is done objectively and without prejudging the guilt of the accused and the court's decision. In following are listed the provisions stipulated for the protection of the presumption of innocence, which are contained in regulations governing the work of journalists. It is further suggested the possibility of quashing a verdict that would have been the result of violation of the presumption of innocence, stating the legal basis for filing an appeal. At the very end of the paper, the solution that existed in the 2006 Code of Criminal Procedure is analyzed, while the opinions on the consequences of the violation of the presumption of innocence and possible solutions in order to protect this presupposition are presented in the conclusion.

Key words: the presumption of innocence, fair trial, the rights of the defendant, guilt, innocence